7 oktober 2024

Geachte Tweede Kamer,

Sinds 1 januari 2016 overleed gemiddeld iedere maand iemand bij of na een aanhouding. In 2023 overleden 8 mensen, in 2024 overleden 24 mensen bij een arrestatie, tijdens vervoer of in de politiecel. Dat blijkt uit langlopend onderzoek van Controle Alt Delete. In 70% van de overlijdensgevallen vertoonden de slachtoffers 'verward' of onbegrepen gedrag, blijkt uit onderzoek van Bureau Beke in opdracht van de Nationale Politie en de Rijksrecherche. In meerdere gevallen hebben nabestaanden in de media hun zorgen geuit over de rechtmatigheid van het optreden van de politieambtenaren of KMar-medewerkers. Dat gaat bijvoorbeeld om de dood van Mateusz, Sammy, Remon, Robert, Tomy, Raymon, Harvey, Salim, Carla, Paul, Yazan, Bertus, Raymon, Umaru, Cyprian, Egbert en Bekim. Alleen in de zaak van Mateusz besloot het Openbaar Ministerie om de betrokken agenten te vervolgen. Dat is in lijn met de bevindingen van het onderzoek van Controle Alt Delete: in 94% van alle fatale incidenten besloot het OM om de betrokken agenten niet te vervolgen.

Lange wachttijd, geen beschikking over het dossier
Nabestaanden moeten vaak lang wachten totdat het onderzoek van de Rijksrecherche is afgerond en het OM een beslissing heeft genomen. In sommige gevallen duurt het wel 1,5 jaar. Als nabestaanden dat willen, kunnen zij daarna via een artikel 12 Sv procedure bij het Gerechtshof vervolging proberen af te dwingen. Rechtsbijstand is hierbij niet vereist. Toch hebben zij een advocaat nodig, omdat nabestaanden het dossier niet krijgen van het OM. Het dossier is nodig om het artikel 12 Sv beklag op te kunnen stellen.

In de praktijk krijgt de advocaat van de nabestaanden, als deze in de arm wordt genomen, in deze fase het dossier van het OM. Echter, de advocaat is dan niet vrij om het dossier te delen met de nabestaanden. In sommige gevallen worden advocaten door het OM verboden om het dossier te delen. Zij kunnen daar zelfs een straf voor krijgen vanuit de Deken. De beperkte toegang tot het dossier hindert de mogelijkheden van nabestaanden om zelf onderzoek te (laten) doen naar wat er gebeurd is. Nabestaanden zijn daarom gedwongen om advocaten in te schakelen. Dat kost nabestaanden tienduizenden euro's. Deze werkwijze van het OM en de Deken drijft bovendien een wig tussen nabestaanden en advocaten, omdat het risico bestaat dat de advocaten gezien worden als de lange arm van het OM.

Geef nabestaanden recht op het dossier
Fatale incidenten zijn overlijdensgevallen bij of na een optreden van een wetshandhaver in dienst van de overheid. In meerdere zaken hebben nabestaanden hun twijfels geuit over de rechtmatigheid van het optreden van de politie of de KMar. De overheid houdt de deur echter gesloten. Nabestaanden hebben namelijk geen recht om het dossier van het OM te ontvangen. Artikel 39f van de Wet justitiële en strafvorderlijke gegevens geeft het OM weliswaar de mogelijkheid om het dossier volledig toegankelijk te maken voor nabestaanden, maar volgens de Aanwijzing Wet justitiële en strafvorderlijke gegevens biedt Wjsg een bevoegdheid en niet een plicht.

In simpele taal: het OM kan volgens de wet het dossier aan nabestaanden verstrekken (geven), maar nabestaanden hebben er geen recht op. In de praktijk geeft het OM wel inzage, maar verstrekken (geven) ze het dossier nooit. Als iemand overlijdt terwijl de persoon onder verantwoordelijkheid van de overheid stond, waarbij de nabestaande vraagtekens heeft of de overheidsambtenaar rechtmatig gehandeld heeft, zou de overheid daar transparant over moeten zijn.

Media-aandacht

Op 3 september organiseerde Controle Alt Delete in Den Haag een herdenking van alle mensen die zijn overleden onder de verantwoordelijkheid van wetshandhavers in Nederland. Media besteedden veel aandacht aan de herdenking. Bekijk hier een artikel in de Volkskrant, een interview op het NPO Radio 1 journaal, een gesprek met een nabestaande bij Radio EenVandaag en een interview met Controle Alt Delete en nabestaanden bij Hart van Nederland. Tevens werd er een petitie gelanceerd die opriep om nabestaanden het recht te geven op de onderzoeksdossiers van het OM. De petitie is opgesteld in samenwerking met meerdere nabestaanden en werd ondersteund door Slachtofferhulp Nederland en Ypsilon. Ypsilon is een landelijke vereniging die opkomt voor naasten van mensen met een (ernstige) psychische kwetsbaarheid. Slachtoffers en nabestaanden moeten volgens Slachtofferhulp Nederland altijd volledig geïnformeerd worden en toegang krijgen tot informatie die belangrijk is om recht en herstel te kunnen vinden. Ruim 1300 mensen hebben de petitie ondertekend, die vooral door nabestaanden gedeeld is in hun netwerken, die oproept tot de volgende verandering:

Geef nabestaanden van fatale incidenten het recht om het volledige dossier te ontvangen nadat het strafrechtelijk onderzoek is afgesloten.

Met vriendelijke groet,

Controle Alt Delete